

CONSTANTÍ A LA PREHISTÒRIA

INTRODUCCIÓ

Josep M. Prats i Domènech

El present treball és per tal de donar a conèixer els jaciments d'època prehistòrica de Constantí. Algunes d'aquestes localitzacions eren ja conegudes arran de les investigacions fetes pel Dr. Salvador Vilaseca, com és el cas de les anomenades «Barranc de la Boella» i «Les Gavannes», però el gruix de les localitzacions paleolítiques, que caracteritza la riquesa en arqueologia prehistòrica de l'àrea de Constantí, han restat inèdites fins a aquest moment. D'aquí la importància del present treball que evidenciarà el potencial en arqueologia prehistòrica de Constantí, tant per la quantitat com per la potencialitat cronològica de les restes, per la qual cosa mereix un lloc destacat en la història més recent de les comarques meridionals de Catalunya.

Les localitzacions inèdites de que parlàvem anteriorment surten a la llum arran de les prospeccions superficials realitzades per l'arqueòleg Josep M. Gabarro i Molle els anys 1972-75, conjuntament amb l'equip de recerques dirigit per l'aleshores Director del Museu Arqueològic de Tarragona, Sr. Vargès, i també per les prospeccions sistemàtiques a la Conca del riu Francolí fetes els anys 80 per Laboratori d'Arqueologia de la Universitat de Tarragona «Rovira i Virgili» (LAUT). Arraï d'aquestes prospeccions es va recollir material significatiu.

En el present treball informarem de la caracterització dels jaciments, encara que no aportem els resultats de les anàlisis morfològiques, funcionals i potencials, doncs estan relacionats amb una Tesi Doctoral que s'espera estar acabada pel 93.

Alta com fins ara només es coneixia del Paleolític antic de Constantí el «famos» bifacial de característiques aixalanes, en sílex negre i que, siglat amb el nom de Constantí, restava dipositat al Museu Arqueològic de Tarragona ja al s. XIX, i que en l'actualitat forma part de la col·lecció del Museu S. Vilaseca de Fleus; i també es coneixia el jaciment de les Gavannes, descrit i publicat pel Dr. S. Vilaseca. Amb la informació associada en aquestes dues últimes dècades i més concretament des de l'any 1988, podem configurar ja la distribució espacial prehistòrica, d'una manera dis-

INTRODUCCIÓ

El present treball és per tal de donar a conèixer els jaciments d'època prehistòrica de Constantí. Algunes d'aquestes localitzacions eren ja conegudes arrel de les investigacions fetes pel Dr. Salvador Vilaseca, com és el cas de les anomenades: «Barranc de la Boella» i «Les Gavarres»; però el gruix de les localitzacions paleolítiques, que caracteritza la riquesa en arqueologia prehistòrica de l'àrea de Constantí, han restat inèdites fins aquest moment. D'aquí la importància del present treball que evidenciarà el potencial en arqueologia prehistòrica de Constantí, tant per la quantitat com per la potencialitat taxanòmica de les restes, per la qual cosa, mereix un lloc destacat en la història més remota de les comarques meridionals de Catalunya.

Les localitzacions inèdites de què parlàvem anteriorment surten a la llum arrel de les prospeccions superficials realitzades per l'arqueòleg Josep M. Gabarró i Motlló els anys 1972-75, conjuntament amb l'equip de recerques dirigit per l'aleshores Director del Museu Arqueològic de Tarragona, Sr. Verges, i també per les prospeccions sistemàtiques a la Conca del riu Francolí fetes els anys 80 pel Laboratori d'Arqueologia de la Universitat de Tarragona «Rovira i Virgili» (LAUT). Arrel d'aquestes prospeccions es va recollir material significatiu.

En el present treball informarem de la caracterització dels jaciments, encara que no aportem els resultats de les anàlisis morfotècniques, funcionals i potencials, doncs estan relacionats amb una Tesi Doctoral que espera estar acabada pel 93.

Així com fins ara només es coneixia del Paleolític antic de Constantí el «famos» bifacial de característiques aixelianes, en sílex negre i que, siglat amb el nom de Constantí, restava dipositat al Museu Arqueològic de Tarragona ja al s. XIX, i que en l'actualitat forma part de la col·lecció del Museu S. Vilaseca de Reus. I també es coneixia el jaciment de les Gavarres, descrit i publicat pel Dr. S. Vilaseca. Amb la informació assolida en aquestes dues últimes dècades i més concretament des de l'any 1988, podem configurar ja la distribució espacial prehistòrica, d'una manera dia-

crònica i reconstruir les relacions que varen tenir els paleo-pobladors del baix Francolí amb el seu entorn.

EL CONTEXT PALEO-OCUPACIONAL

En el present treball presentem, com a context prehistòric i per introduir els jaciments paleolítics de Constantí, una sèrie de jaciments de la vall final dels rius Francolí i Gaià, que diacrònicament estan relacionats amb l'àrea geogràfica dels jaciments de Constantí, diferenciant-se d'aquests jaciments, per les diferents circumstàncies de cada període (estadi climàtic, grau assolit en el procés tècnic de configuració de la talla, tipus d'estructura social, etc.).

Del primer període del paleolític antic, el de les indústries arcaiques, esmentem ara el de les indústries localitzades en el Ter, el Tec i l'Aglí (Collina Girard, 1974). Aquest darrer investigador donava ocupacions de fins i tot un milió d'anys a les zones del Midí francès i a la Catalunya Nord. De les ocupacions d'aquest període, és a dir, del període biofuncional, quan encara els grups prehistòrics tenen una capacitat operativa molt baixa –desconeixement de la simetria, manca de conceptes d'aerodinàmica sobre els objectes que tallen, incapacitat de reproduir sistemàticament estàndars operatius que els permetin en un territori determinat deixar proves irrefutables que hi ha una repetició sistemàtica de models en els processos de treball– no tenim cap prova irrefutable que hi hagi ocupacions en època biofuncional, o sigui, anteriors als 900.000 anys. Tot això està qüestionat a tot Catalunya, ja que el mètode de datació és el de seguir l'analogia i la posició espacial de les terrasses fluvials, el qual ara no és acceptat com a sistema de cronologia relativa (Carbonell, 1990).

Per tant no podem parlar d'ocupacions humanes en el període biofuncional a les comarques del litoral català.

Del període biomorfotècnic, en el qual s'agrupen una sèrie de complexos coneguts amb el nom d'Aixelià (600.000-100.000 anys a.a.), hem de parlar del jaciment dels Vinyets, situat a la vall final del riu Gaià, en el terme municipal del Catllar (excavat l'any 1991 per E. Carbonell i X. P. Rodríguez). Aquest jaciment, un cop analitzada la seva indústria, cronològicament s'emmarca en el període biomorfotècnic final i el relacionem amb el jaciment de Constantí anomenat Mas Blanc II, i que descrivim en aquest treball.

Aquestes ocupacions eren de grups que ja havien desenvolupat estratègies –com la simetria en la indústria, els estàndars operatius– que ja coneixien perfectament sistemes com la utilització i reproducció sistemàtica de models morfològics tant en pedra com en os i fusta.

L'estàndard operatiu de l'època biomorfotècnica té una sèrie d'associacions significatives molt clares: la que s'anomena el bifacial –naixement de la simetria axial–, que anomenem «hacheraux» –(grans bases positives o ascles tallades amb un trinxant recte)– i els centrípets o tècnica d'extracció perifèrica dels objectes. A les comarques tarragonines, de moment, els bifaços són poc nombrosos, i pel que fa al bifaç de Constantí tots els investigadors moderns estan d'acord en què va ser importat del departament francès de La Somme.

Finalment pel que fa al període biopotencial, que ocupa des de la corba isotò-

pica 5, és a dir, uns 100.000 anys a.a., fins l'arribada de l'holocè, i per la vinculació industrial i geogràfica amb els jaciments de Constantí, relacionem el jaciment del Pont de Goi de Picamoixons (A. Borrego et al. 1989) amb el de Mas Blanc II i el de Mas Blanc IV-El Bassal, pel que fa a la part d'indústria de cronologia Aurinyaciana que contenen. També relacionem les indústries dels jaciments del projecte «La Tarragona Preurbans» (X. P. Rodríguez i Vaquero, 1989) amb els jaciments de Constantí de cronologia epipaleolítica.

Si bé durant tot aquest temps l'economia d'aquells pobladors va ésser regida per la cacera i la recol·lecció, està clar que tot un seguit de condicions canviant, fonamentalment l'evolució del gènere homo i els avanços tècnics com la talla de fulles, l'emmagatzematge sistemàtic, els projectils llançats a distància, i també les formes de cacera, van anar donant un aspecte diferent a l'estil de vida d'aquestes paleo-comunitats.

Les ribes del Francolí foren llocs escollits de sempre per tal de poder-hi desenvolupar una forma de vida caçadora i recol·lectora que, amb el pas del temps, s'aniria perfeccionant. Cabanes construïdes amb materials peribles, com les pells i els vegetals, constituïen, igual que en moltes poblacions primitives actuals, els refugis estacionals d'aquest tipus de bandes que es movien cíclicament per un territori, cercant, cada moment, la forma de trobar recursos amb més facilitat, i unes condicions climatològiques més adequades. El paleolític superior del Francolí no és un fet excepcional si tenim en compte la gran quantitat de registres arqueològics d'aquesta època fets en el Montsant i, en general, per totes les comarques de Tarragona.

Les ocupacions dels caçadors-recol·lectors s'efectuaven a l'aire lliure i a les coves, indistintament; sempre les ocupacions més abundants eren les que es realitzaven prop de l'aigua, tot acostant-se, de forma intencional, al recurs principal per la seva subsistència. L'aigua era un element bàsic estructural, tant per a la producció de la vida com també per abeurar-se els animals de la zona, principalment mitjans i grans mamífers del quaternari que, sens dubte, poblaven el lloc quan hi vivien els caçadors-recol·lectors més desenvolupats (Carbonell, 1990).

LA GEOMORFOLOGIA, LA GEOLOGIA I LES AIGÜES

El Camp de Tarragona és part del sistema d'Horts i Gràvens que configuren el sistema de les Catalànides. Les Catalànides són part del relleu estructural que articulen les unitats morfoestructurals de la Depressió Central Catalana, la Serralada Ibèrica i els Pirineus. El riu més important que drena la superfície del Camp és el Francolí, que neix en la depressió central –en una gran conca marginal respecte a la Depressió Central–, travessa la Serralada prelitoral per l'estret de La Riba i assoleix el mar a Tarragona.

Pel que fa a la geologia del Camp de Tarragona, aquests es configurà durant l'era terciària i en el subsòl conté materials terciaris, marins i continentals, on cal destacar el miocè continental i per materials quaternaris marins (Barranc de la Boella) i continentals. En l'àrea de Constantí a l'esquerra del riu Francolí hi trobem tres tipus de formacions de quaternari continental, les terrasses, els paleosòls i la crosta calcària o travertí; les terrasses, localitzada una prop de l'indret anomenat Les Argiles i l'altra en les cotes topogràfiques baixes de la partida d'El Bassal i també al barranc del Mas

Blanc, els paleosòls, en molta part desmantellats, estan disposats horitzontalment per tot el terme, conservats en posició primària per la protecció que els suposa la crosta calcària, margosa i granulosa situada en la part topogràficament més alta, i de la que resulta un paisatge de petits turons de vessant molt suau, de vegades formant petits glacis. La cronologia relativa que ve donada per la correlació amb les terrasses de les Vinyes Grans de Perafort (Vallverdú, 1992) dona per la terrassa de les argiles, la segona terrassa del riu, una datació que la situa en la corba isotòpica 5, i per la terrassa de Mas Blanc, la primera terrassa, una datació que la situa en les corbes isotòpiques 4 i 3.

La hidrografia de la zona, ve definida pel curs del riu Francolí i de petits cabals estacionals com el barranc de la Boella i el riu Clar, també hi circulen diversos cabals en les capes freàtiques del subsòl com l'aqüífer al·luvial del Francolí que es localitza de Puigdelfí al mar segons el riu i que es recarrega amb drenatge lateral i infiltracions del riu, també els aquífers dels pseudomont que des dels indrets de La Selva, Alcover i Valls, s'extenen cap al riu Francolí i es recarregen amb l'aigua de pluja amb aportacions de la muntanya, els aquífers del Miocè continental i del Miocè marí margós que es localitzen sota els pseudomont esmentats, es recarreguen amb aigua de pluja i descarreguen al riu Francolí i al miocè calcari, i també hi tenim l'aqüífer captiu de Constantí localitzat al Miocè marí calcari i en les calcàries mesozoiques, que es recarrega de l'aigua de pluja i de la descàrrega del miocè marí margós i també per infiltracions del riu Francolí; aquest aquífer, en l'actualitat, està força explotat mitjançant bombes.

En el passat prehistòric, de fet no cal anar més lluny del s. XVIII, època de construcció de mines i de pous per la pagesia, existia en les cotes topogràfiques baixes, aigua a molt poca profunditat, potser també tolls o zones inundades permanentment.

EL BARRANC DE LA BOELLA

El jaciment arqueo-paleontològic del barranc de la Boella resta situat al terme de Tarragona, però al cantó mateix dels termes de Reus i de Constantí i és important per referenciar la fauna que conté la cronologia de plistocè mig. Aquest jaciment es localitza a 46 m.s.n.m., i fou descobert pel Sr. Ramon Capdevila l'any 1970, i fou excavat el mateix any juntament amb el Dr. S. Vilaseca i el Dr. Ramon Salas. Els materials resten al Museu S. Vilaseca de Reus. Es localitza en ambdós costats laterals del barranc a pocs metres de la CN-420 en direcció al mar. L'accés al jaciment s'efectua pel mas de la Boella, on s'hi arriba per la carretera CN-420, a mà dreta en direcció Reus-Tarragona per un camí situat pocs metres després d'haver passat l'accés a l'aeroport. Un cop en el mas de la Boella, hi ha un caminet de direcció sud i que accedeix al llit del barranc. Pel que fa a la vegetació actual, en el llit i en les vores del barranc, hi ha sectors erms i altres amb un herbei espès i també hi ha canyissars. El barranc funciona intermitentment, de vegades baixa molt fort produint fortes erosions.

Geològicament el subsòl del sector es compon de graves anguloses amb matriu de llims i argiles (torrencial), amb presència de flora quaternària (Solé Sabaris, 1981).

L'estratigrafia del jaciment segons l'anàlisi del Dr. S. Vilaseca és la següent: A partir de la superfície, 50 cm de llims blanquinosos aparentment estratificats, 80 cm id. id. més compactes, 50 cm id. id. més verdosos, 2'50 m id. id. en capes fines, 20 cm de graves, 30 cm de graves i còdols de riu, 60 cm d'argiles vermelles (nivell arqueopaleontològic), 20 cm d'argiles verdoses i graves amb altres més grogues fines i discontinües, 90 cm id. id. rosades, 30 cm id. id. roges, 30 cm de còdols de riu, lilit del barranc.

Els materials recuperats en l'excavació de l'any 1970 foren els següents: Fragment de defensa d'*Elephas* (*Archidiskodon*) *Meridionalis*, de 80 cm de canya, fragments d'Il·lon, epífissis d'un cúbit. L'atribució a l'espècie *Meridionalis* és segons Fernández Villalta. Pel que fa als materials arqueològics, S. Vilaseca descriu: Peça de forma arronyonada i secció triangular amb una cara convexa i que conserva el córtex, lasca de sílex gris translúcid a les vores, que conserva el bulb, lasca de contorn pentagonal de base llarga, grossa i intacta, dos còdols de riu de pissarra partits longitudinalment, trobats en contacte íntim amb la defensa. Pel que fa a la cronologia d'aquests materials, els situem abans dels 400.000 anys a.a.

EL MAS BLANC II

El Mas Blanc II és un jaciment situat a 80 m.s.n.m. i a 2 km al N del casc urbà de Constantí, al cantó del barranc del Mas Blanc.

El jaciment es localitza a banda i banda d'un camí, pel costat dret fins arribar al barranc del Mas Blanc, aquesta camí arranca de la carretera T-7220 i continua uns 600 m fins arribar a una granja avícola. Aquest camí segueix paral·lel al barranc del Mas Blanc a una distància de 75 m cap al sud, el jaciment apareix a 100 m de l'arrancament del camí fins uns 300 m més.

L'accés des del casc urbà de Constantí, és per la carretera T-7220, en direcció a la Pobla de Mafumet, i a uns 2 km de la carretera, just abans d'una corba, la qual és travessada pel barranc del Mas Blanc, s'ha d'entrar per un camí que hi ha a mà esquerra, al cap d'uns 100 m es troba el jaciment.

Els terrenys on s'ubica el jaciment són de conreu, plantats de vinya. El sòl és abundant i pedregós. La matriu del sòl es compon d'argiles vermelles i de còdols, producte d'antics paleosòls i terrasses ara desmantellats.

El jaciment és apreciable per l'alt índex de concentració de materials, els quals responen a dos models tecnològics diferents, l'un al paleolític inferior, i l'altre al paleolític superior, concretament al model Aurinyacià.

El jaciment està sotmès a una forta degradació pels treballs agrícoles, amb trencaments del material arqueològic produïts al llaurar la terra.

EL MAS BLANC IV - EL BASSAL

El jaciment anomenat Mas Blanc IV - El Bassal, situat a 70 m.s.n.m., ocupa una extensa àrea d'uns 80.000 m² en les rodalies de la indústria de «Generadors de

Vapor», situada al costat de la carretera T-7220, a mig camí entre els pobles de Constantí i la Pobla de Mafumet,

El jaciment queda dividit en dos sectors pel pas de la carretera, un d'ells, es localitza davant de l'esmentada indústria, a l'altre costat de la carretera, en una parada que està enfonsada topogràficament uns 2 m, dedicada al conreu de la vinya, amb la matriu del sòl d'argiles vermelles i sòl edàfic. Aquest sector ocupa una àrea d'uns 20 m². Pel que fa a l'altre sector, ocupa els terrenys dels costats i de la part del darrera de l'edifici de la indústria. Aquests terrenys ocupen un sector que en part són erms i en part estan dedicats al conreu d'avellaners, la superfície que ocupa és d'uns 60.000 m². Pel que fa al sòl, és abundant i pedregós, amb la matriu del sòl d'argiles vermelles interestratificades amb terrassa de riu, que a banda de contenir registre arqueològic en sílex, presenta la particularitat de contenir molta quantitat de sílex en estat natural, tant de sílex lacustre (plaques d'estratificació), com de còdols rodats de sílex filonià. Aquesta riquesa de matèria primera, no es presenta en cap altre jaciment de les rodalies.

El jaciment és apreciable per l'alt índex de concentració de materials, els quals responen a dos models tecnològics diferents, l'un al paleolític superior, concretament al període aurinyacià, i l'altre al període epipaleolític.

LES ARGILES

El jaciment anomenat Les Argiles es localitza en dues àrees diferenciades orogràficament, situades de 80 a 86 m.s.n.m., l'una anomenada Les Argiles I i l'altra Les Argiles II. Situades a partir de la primera elevació topogràfica del terreny al costat dret de la carretera T-7220 en direcció de Constantí a la Pobla de Mafumet.

El jaciment Les Argiles I, el dividim en dos sectors, per un camí de direcció est que porta a camps de conreu, entre ambdós sectors hi ha un desnivell topogràfic d'uns 5 m. El sector més pròxim a Constantí és el que topogràficament està més baix i està conreat amb una plantació d'ametllers i terres en guaret, el sòl és abundant i pedregós, amb la matriu d'argiles vermelles. Aquest sector bascula lleugerament cap a l'est, cap a la vall del riu Francolí. L'altre sector, el més allunyat de Constantí i topogràficament més alt, coincideix espacialment amb l'assentament ibèric de «Les Argiles», té molt bona visibilitat cap a tots els punts cardinals. Els terrenys, aquest any en guaret, encara conserven alguns garrofers, senyal de l'antic conreu. Pel que fa al sòl, és abundant i pedregós amb la matriu d'argiles vermelles.

El jaciment Les Argiles II, és el més proper al nucli de Constantí, es concentra en la vessant nord-oest d'una petita elevació topogràfica del terreny. Aquest és erm i amb una forta erosió del sòl produïda per les pluges. El sòl es compon d'argiles vermelles. Dalt del turonet hi ha una petita construcció d'obra actual.

Ambdós jaciments són apreciables per l'alt índex de concentració de material arqueològic del període epipaleolític, i és compostat per tota la seqüència de categories morfoestructurals del procés de fabricació d'instruments lítics.

El sílex és la principal matèria primera, la indústria lítica és el principal registre arqueològic i els materials són força significatius. Per la importància taxonòmica del conjunt, i per la seva ubicació en una àrea rica en aigua dolça, hem de destacar el

seu interès arqueològic, encara que la degradació que està sofrint a causa de l'erosió natural i pels treballs agrícoles, fa perillar la seva integritat.

LES FORQUES

El jaciment de Les Forques, situat a 90 m.s.n.m., en un turonet de forma cònica situat al cantó del jaciment de Les Argiles II, al nord de Constantí. L'accés al jaciment és per un camí de carro situat a la dreta de la carretera a pocs metres del casc urbà, seguint aquest camí de direcció sud-est, al cap d'uns 200 m s'arriba a una bifurcació, s'ha de seguir pel camí de l'esquerra ja que s'ha convertit en un camí de cabres i que porta al cim d'un turonet cònic pujant pel recte de la vessant. El jaciment ocupa aquesta vessant, així com la est i la nord del turonet.

El terreny és erm i presenta una forta erosió natural produïda per les pluges. El sòl es compon d'argiles vermelles. Des de dalt del turonet hi ha molt bona visibilitat, dominant tota la vall del riu Francolí.

La indústria recuperada correspon al model tecnològic del període epipaleolític i és compostat per tot el llindar d'ítems morfològics de la seqüència de talla.

EL CEMENTIRI

Aquest és un jaciment situat a 80 m.s.n.m., que ocupa uns 60.000 m² i que encercla el cementiri de Constantí en un diàmetre d'uns 300 m, presentant una major concentració de materials a la part del sud. L'accés al jaciment és pel camí del Cementiri, el qual surt del casc urbà de Constantí en direcció nord-oest. Presenta, aquest camí, un tram d'uns 300 m d'asfaltat que porta a un camp de futbol, després, s'ha de continuar pel mateix camí en direcció nord, ara ja sense asfaltar. En la primera bifurcació s'ha de continuar pel camí de la dreta; en la següent, pel camí de l'esquerra. En aquesta última bifurcació, ja es visualitza bé el jaciment, a uns 100 m de distància. També hi ha registre arqueològic al costat i darrera del cementiri, però molt més dispers. Aquesta característica de distribució de materials pot ser causada pel tipus de conreus –avellaners– que segons l'època de l'any que es visiti pot dificultar la visualització del material.

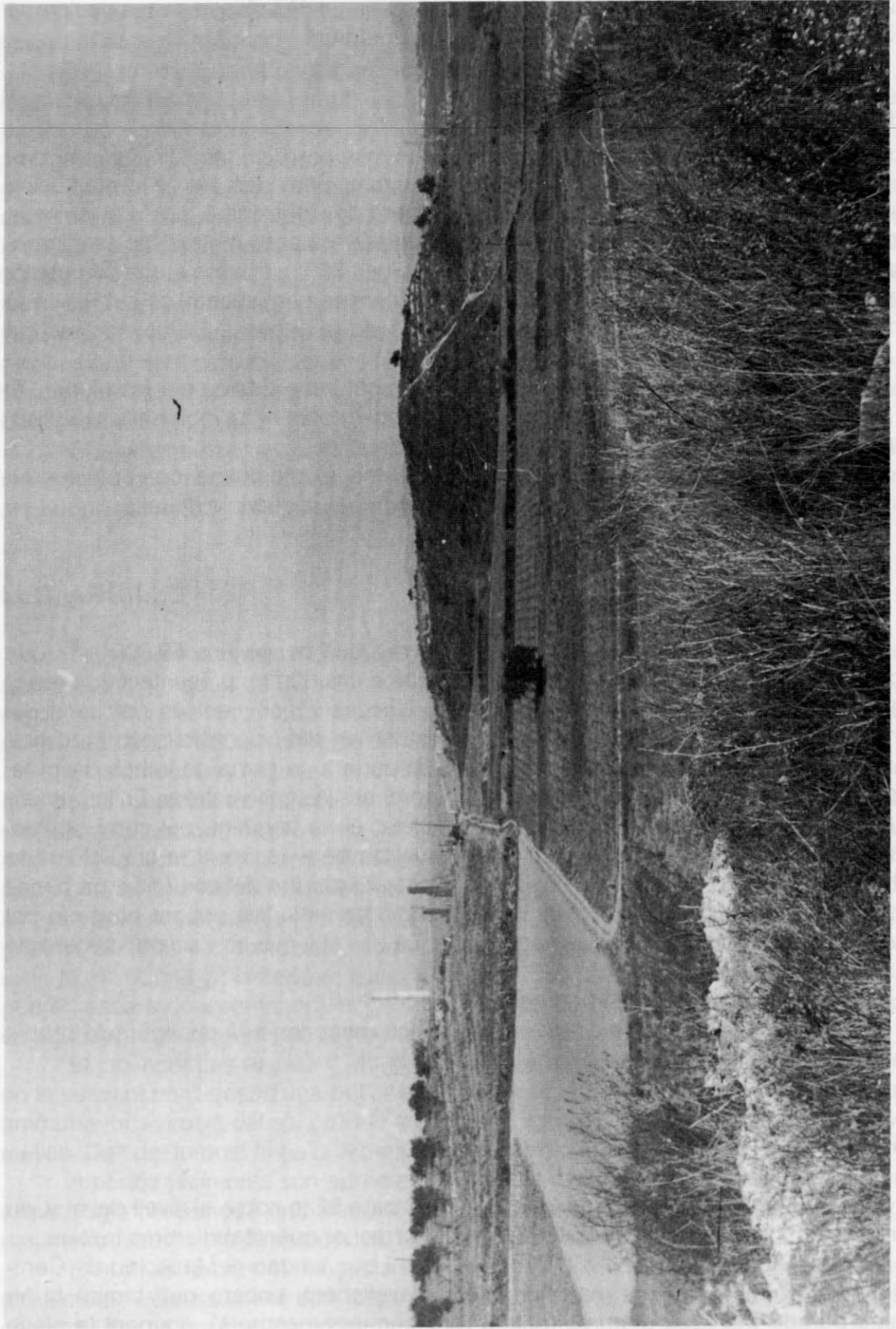
El sòl és poc abundant i pedregós.

Els materials arqueològics en indústria lítica responen a la configuració pròpia del període epipaleolític.

RABASSOLS

El jaciment anomenat Rabassols I es localitza a 52 m sobre el nivell del mar, en una àrea de conreu, bàsicament d'avellaners i en menor quantitat d'arbres fruiters.

Situat, aquest jaciment, a la dreta del camí que va cap al Mausoleu de Centelles, en terrenys plantats majoritàriament d'avellaners, encara que també hi ha alguna parada plantada d'arbres fruiters (pressequers, nesprers), ocupant la plana

Turó de les Forques (fot. Josep M. Sabaté)

d'uns 200 m d'amplada en direcció sud, fins una distància de 400 m, on acaba l'àrea de conreu i comença una zona de terreny erm, on es situa un altre jaciment «Rabasols II», clarament diferenciat de l'anterior per la caracterització de la indústria lítica i per anar associat a ceràmica ibèrica.

MAS ALEMANY

El jaciment del Mas Alemany, situat a 58 m sobre el nivell del mar, s'ubica en una àrea d'antics camps de conreu abandonats en l'actualitat, en els quals encara hi resta algun garrofer i oliveres que no es conreuen. Aquesta àrea està situada a 400 m en perpendicular al km 524'3 de la carretera N-420, a la dreta del tram Tarragona-Reus, cap al nord-oest a 400 m en perpendicular al km 250'8 de l'autopista A-7, a l'esquerra del tram Tarragona-Salou. L'indret del jaciment pertany a la partida de Sant Llorenç. L'accés des de Constantí és per un camí sense asfaltar que parteix del sud-oest del cas urbà, travessa la Partida de Riudarenes en direcció sud-oest; travessa per sota un pont de l'autopista A-7 pel quilòmetre 249,1, continua per un tram d'un quilòmetre i mig en direcció sud-oest fins arribar al límit del terme municipal. Aleshores torça a la dreta uns 300 m i torna a girar a la dreta uns 300 m més.

Pel que fa al sòl és abundant i poc pedregós, amb la matriu d'argiles i llims.

Els punts d'aigua dolça més propers en l'actualitat són dos, el Barranc de la Boella a 1'5 km cap a l'oest i el Riu Clar a 1'5 km cap a l'est.

El jaciment és apreciable per l'alt índex de concentració de material arqueològic el qual respon al model tecnològic del període epipaleolític, i està constituït per tot el ventall de categories morfològiques del procés de talla.

LES GAVARRES

El jaciment anomenat Les Gavarres, està situat a 70 m.s.n.m., s'hi accedeix per la carretera N-240, en el km 525'5 del tram Tarragona-Reus, a la dreta de la carretera en direcció a Reus, 200 m després d'haver rebassat el centre comercial «Hipermercat Pryca». D'aquest punt surt un camí de direcció nord-est que, al cap de 500 m es bifurca i aquí s'ha d'agafar el camí de l'esquerra, de direcció nord-oest. S'ha de seguir el camí 700 m, i aleshores girar a la dreta per un camí de carro de direcció est, i en una distància de 500 m s'arriba al jaciment.

Segons el Dr. S. Vilaseca, que va descriure i publicar el jaciment, la formació geològica de tota la zona pertany al quaternari i està constituïda per una grossa crosta calcària-margosa, granulosa i poc compacta, de color blanc, que se superposa a capes de terres argiloses i pedregoses, i a un conglomerat poligènic subjacent, ric en palets de riu de sílex; se l'observa molt bé al pendent sud de les Gavarres, bussa suaument al sud-oest, descarnada i erosionada, i ha sofert petits fenòmens càrstics a la superfície i també en forma d'alguns esfondraments locals, encara no explorats.

L'àrea del jaciment, menys la crosta calcària acabada de descriure, fou conreada (vinyes i oliveres) fins fa pocs anys. Actualment està, virtualment, en el polígon

industrial de Tarragona i quasi abandonada, amb una vegetació molt pobra (especialment la *Inula viscosa* Ait.).

No s'observa a la superfície cap rastre de construccions antigues, encara que cap a la vessant de Constantí, el promontori on es situa el jaciment forma una llarga tanca natural en direcció NW-SE, aproximadament d'uns 2 m d'alçada que potser era el límit i la defensa natural per aquell costat d'un suposat poblat prehistòric. Més cap al S-E, la disposició d'alguns blocs calcaris podria indicar l'existència d'un antic mur. En tot cas, aquesta hipotètica construcció podria ser atribuïda al poblat ibèric que, donada la quantitat de fragments de ceràmica d'aquella època trobades en superfície, va haver d'existir en aquest lloc més elevat de Les Gavarres.

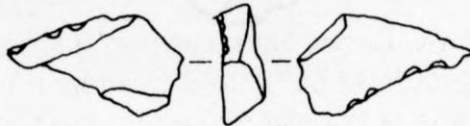
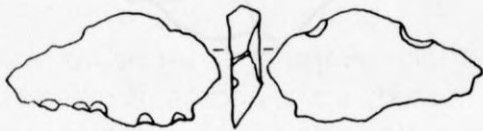
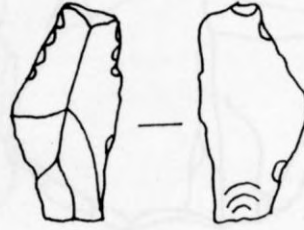
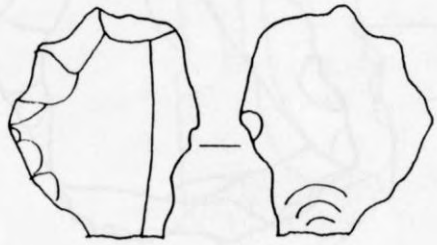
El mes d'octubre de 1967 el Sr. R. Capdevila i Vallverdú va trobar els primers sílex de superfície treballats, en el cim i la vessant occidental de la zona del jaciment. Posteriorment el jaciment fou prospectat per tot l'equip del Dr. S. Vilaseca, recollint materials significatius.

Pel que fa als materials, tota la vessant S-W del jaciment està materialment sembrada de nòduls i fragments naturals de sílex, els quals proporcionaren la matèria primera als primitius habitants del jaciment.

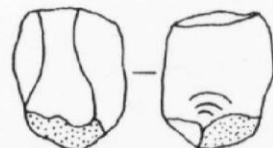
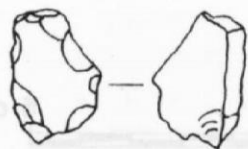
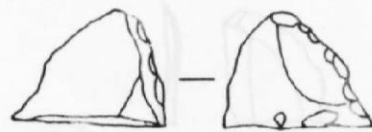
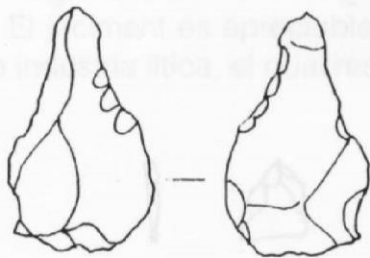
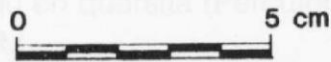
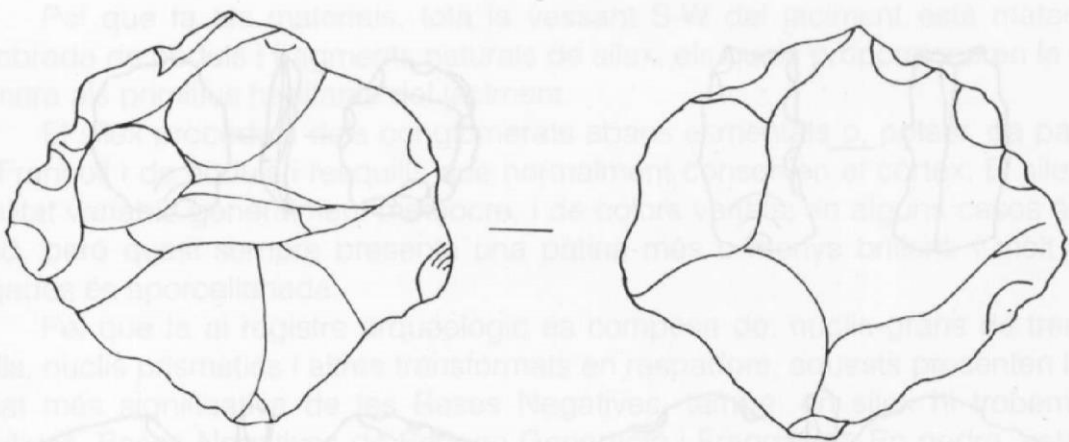
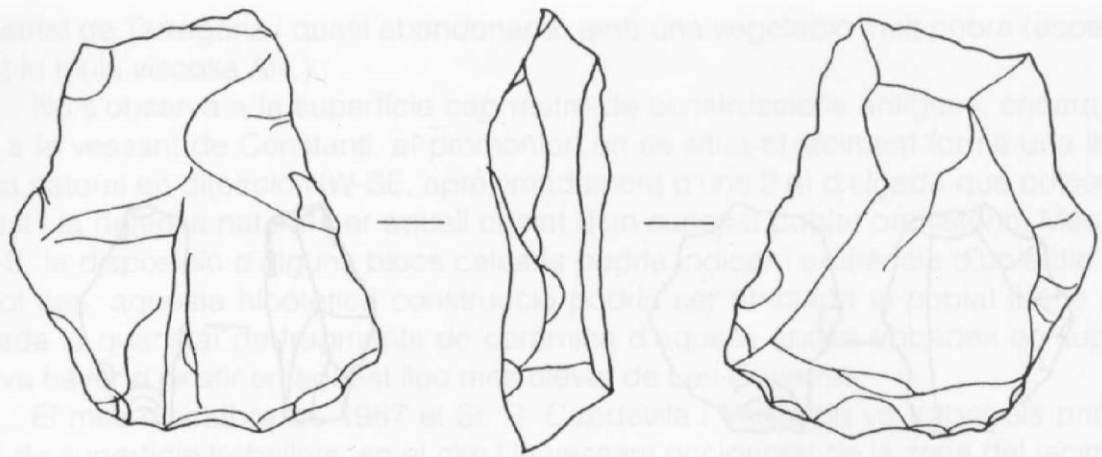
El sílex procedeix dels conglomerats abans esmentats o, potser, de palets del riu Francolí i de nòduls i resquills que normalment conserven el córtex. El sílex és de qualitat variable generalment mediocre, i de colors variats; en alguns casos és translúcid, però quasi sempre presenta una patina més o menys brillant, i molt poques vegades és aporcellanada.

Pel que fa al registre arqueològic es compona de: nuclis grans de treure resquills, nuclis prismàtics i altres transformats en raspadors, aquests presenten la variabilitat més significativa de les Bases Negatives, també, en sílex hi trobem Bases Positives, Bases Negatives de Segona Generació i Fragments. En pedra, està documentada la troballa de 8 destrals en pedra dura de color negrós, a més està documentada la troballa de palets del riu en quarsita (Percutors), i de pissarra amb traces d'ús, i fragments de vaivé de granit.

El jaciment és apreciable per l'alt índex de concentració de material arqueològic en indústria lítica, el qual respon al model tecnològic del període neolític.

Les Forques (Laboratori d'Arqueologia Universitat de Tarragona)

Cementiri (Laboratori d'Arqueologia Universitat de Tarragona)

BIBLIOGRAFIA

BORRERO, A., CARRONELL, E. 1989. "El yacimiento arqueológico de Mas Alemany (Tarragona). Excavaciones 1987-1988". *Boletín del Instituto de Estudios Tarragonenses*, Tarragona, 1989, p. 1-10.

CARRONELL, E. 1989. "El yacimiento arqueológico de Mas Alemany (Tarragona). Excavaciones 1987-1988". *Boletín del Instituto de Estudios Tarragonenses*, Tarragona, 1989, p. 1-10.

CARRONELL, E. 1990. "El yacimiento arqueológico de Mas Alemany (Tarragona). Excavaciones 1987-1988". *Boletín del Instituto de Estudios Tarragonenses*, Tarragona, 1990, p. 1-10.

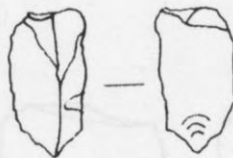
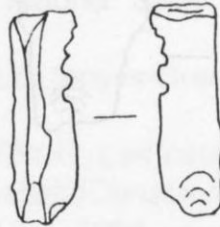
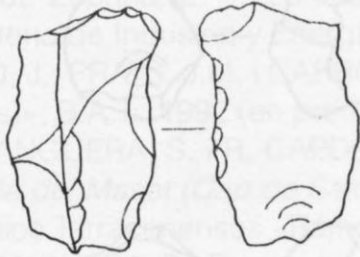
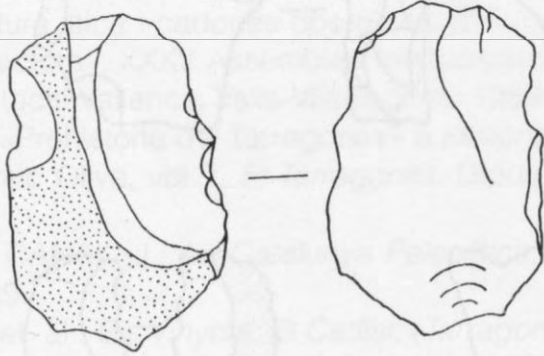
DILÓW, J., GABARRIS, J., GARRATS, J. M., ROLAND, X., P. BORRERO, M. 1991. "Mas Alemany, un centre d'intervenció prehistòrica al Gaià". *Centre d'Estudis d'Alta Llobregat*, Tarragona, 1991.

SOLE SABARIS, I. 1991. "Anàlisi de la ceràmica arqueològica del Mas Alemany (Tarragona)". *Boletín del Instituto de Estudios Tarragonenses*, Tarragona, 1991, p. 1-10.

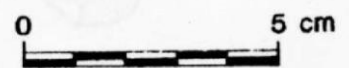
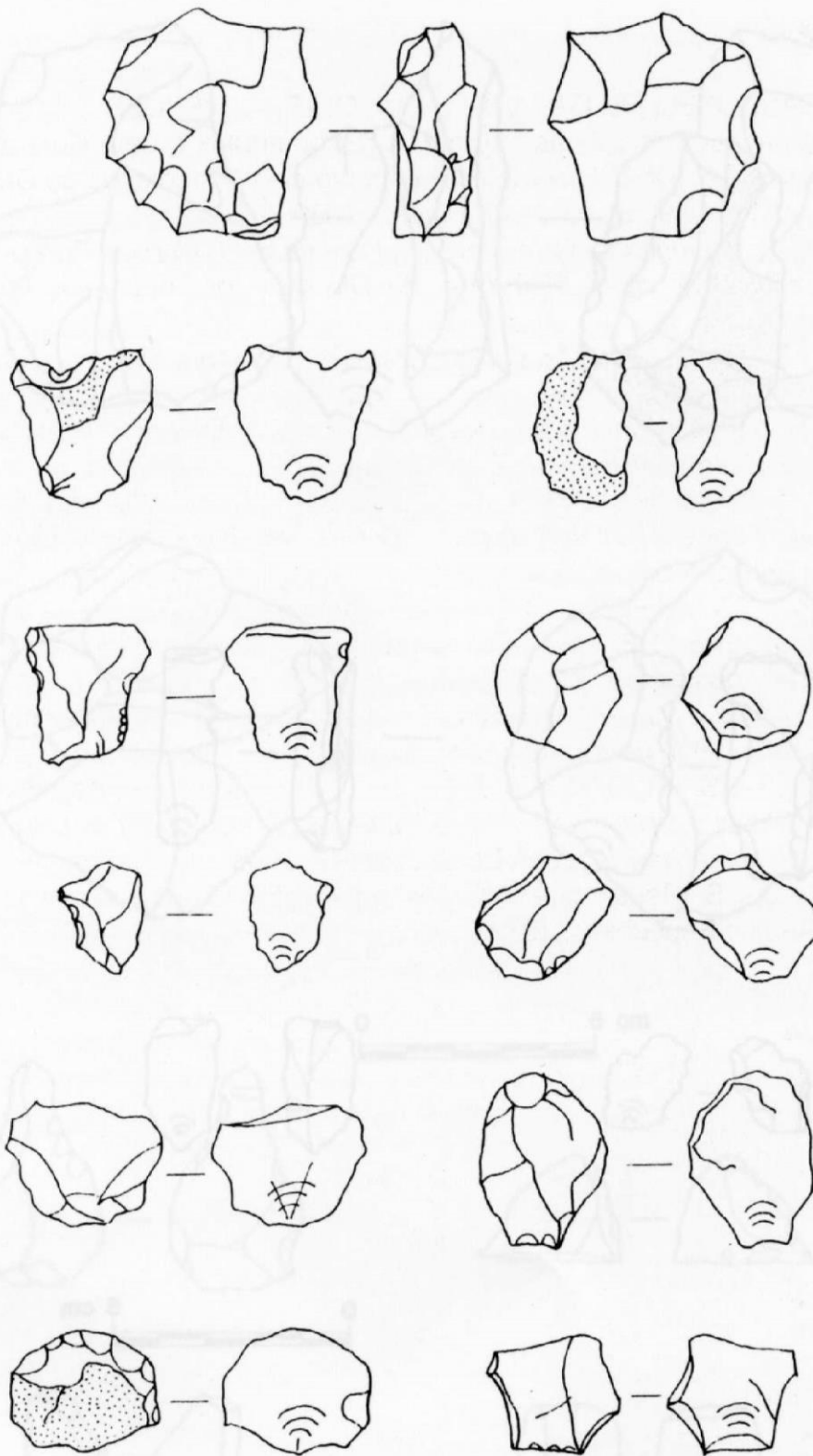
VALLVERDU, J. 1991. "El yacimiento arqueológico de Mas Alemany (Tarragona). Excavaciones 1987-1988". *Boletín del Instituto de Estudios Tarragonenses*, Tarragona, 1991, p. 1-10.

VILASECA, J. 1991. "El yacimiento arqueológico de Mas Alemany (Tarragona). Excavaciones 1987-1988". *Boletín del Instituto de Estudios Tarragonenses*, Tarragona, 1991, p. 1-10.

VILASECA, J. 1991. "El yacimiento arqueológico de Mas Alemany (Tarragona). Excavaciones 1987-1988". *Boletín del Instituto de Estudios Tarragonenses*, Tarragona, 1991, p. 1-10.

Mas Alemany (Laboratori d'Arqueologia Universitat de Tarragona)

Rabassols (Laboratori d'Arqueologia Universitat de Tarragona)

BIBLIOGRAFIA

- BORREGO, A.; CARBONELL, E.; GABARRO, J.M.; OLLÉ, A.; VERGES, J.M.: «Pont de Goi: Estructura lítica i cadenes operatives d'un complex a l'aire lliure de caçadors recol·lectors», XXXV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de Catalunya, Institut d'Estudis Vallencs, Valls-Vila-rodona: 1989.
- CARBONELL, E.: «Prehistòria del Tarragonès» a *Història del Camp de Tarragona*, dirigida per Enric Olivé, vol. I, *El Tarragonès*, Diputació de Tarragona, Tarragona: 1989.
- CARBONELL, E.; CANAL, J.: *La Catalunya Paleolítica*, Patronat Francesc Eiximenis, Girona: 1989.
- CARBONELL, E., et. al., *Els Vinyets, El Catllar, (Tarragonès). Els primers pobladors de la Catalunya Meridional*. Ed. LAUT, Tarragona: 1992.
- DILOLI, J.; GABARRO, J. M.; PRATS, J. M.; RODRÍGUEZ, X. P.; VAQUERO, M.: «Manous: un centre d'intervenció prehistòric al Catllar». Centre d'Estudis d'Altafulla, Tarragona: 1991.
- SOLÉ SABARIS, L.: «Síntesis de la cartografía existente» dins *Memoria Mapa Geológico de España, E. 1:200.000, Tarragona*, Madrid: Servicio de publicaciones Ministerio de Industria y Energia, 1981.
- VALLVERDÚ, J.; PRATS, J.M. i CARBONELL, E.: «Les Vinyes Grans de Perafort (Tarragonès)», B.A.T.: 1992 (en premsa).
- VILASECA ANGUERA, S. i R. CAPDEVILA VALLVERDÚ, *Las estaciones prehistóricas del Pla del Maset (Cap de Salou y Les Gavarres [Constantí])*, Reus: Instituto de Estudios Tarraconenses «Ramon Berenguer IV», 1968.
- VILASECA ANGUERA, S.: *Reus y su entorno en la prehistoria*, vols. I i II, Reus: Asociación de Estudios Reusenses, 1973.